AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2018 / 27 • Mart 2018

YİRMİ YEDİ YILIN ARDINDAN ORTA ASYA'DA AVRUPA BİRLİĞİ

Vuslat Nur ŞAHİN

.

Beş Orta Asya ülkesinin bağımsızlığının 27. yıldönümündeyiz. Bu zaman zarfında küresel ve bölgesel dinamiklerin oldukça değiştiğini söylemek mümkündür. Bu kapsamda, gecikmeli de olsa, bölgenin Batı için de ciddi bir ilgi alanı haline geldiği görülmektedir. Bölgede özellikle yumuşak ve normatif güç yaklaşımıyla varlık gösteren Avrupa Birliği (AB) de 2007den bu yana bölgeye özel bir ilgi göstermeye başlamıştır[1].

AB 2007 yılında Orta Asyaya yönelik ilk stratejisini geliştirmiştir. Bu strateji çokça alanda işbirliğini ön görmektedir. On yıl sonra Haziran 2017de ise Dış İlişkiler Konseyi Orta Asya stratejilerini yeniden gözden geçirmiştir. Bu gelişmenin sonucunda 2019 sonuna kadar geçerli olması öngörülen revize edilmiş bir strateji planı görmekteyiz[2].

AB dış faktörler dışında bölgesel ve ülkelerin kendi iç dinamiklerinin de strateji geliştirme konusunda zorluk yarattığı anlayışındadır. Bu ülkelerde istihdam sıkıntısının yarattığı göç, ya da düşünce özgürlüğünün hala tam olarak sağlanamamasından kaynaklanan insan hakları ihlalleri örnek olarak verilmektedir. AB kendini bölgede dengeleyici bir güç ve güvenilir bir partner olarak tanımlarken, Orta Asyada ki jeopolitik oyunlara odaklanmadığını, AB için esas prensibin kazan-kazan olduğunu vurgulamaktadır. Yakın geçmişten farklı olarak bugün bölgedeki gelişmeleri yakından takip eden, bölge güvenliğini ve siyasi kalkınmayı önemseyen bir AB görmekteyiz[3].

İkinci bir husus ise ekonomik işbirliğidir. Burada ABnin temel odak noktaları özel sektörün geliştirilmesi ve Doğrudan Yabancı Yatırımın (FDI) bölgeye akmasıdır. AB perspektifinden ekonomik işbirliğinin geliştirilmesinin temel iki yöntemi bunlardır. Orta Asya Yatırım (Central Asia Invest)[4] programıyla AB bölgede sürdürülebilir ekonomiye verdiği önemi göstermektedir. ABnin bu bağlamda önceliklerinden bir diğeri ise standartlaştırmadır. Bu standartlaştırma kalite, yönetim ve lojistiğin standartlaştırılmasıdır. AB bu çerçevede OECDnin Avrasya Programını da desteklemektedir.

Üçüncü temel husus ise insan haklarıdır. AB bölge ülkelerinin kalkınmalarının hukukun üstünlüğü, cinsiyet eşitliği gibi temel prensipler ve uygulanır insan hakları temelinde olması taraftarıdır. Bu sebeple ABnin bölgede normatif gücü ağırlık taşımaktadır. AB bölgede demokratik gelişme hareketlerini güçlendirmek gibi bir misyonu da üstlenmiştir[5].

Orta Asya ülkelerinin son yirmi yedi yılda kendi ayakları üzerinde durarak, bölgede var oluşlarını güçlendirdikleri söylenebilir. Bununla beraber bölge ülkelerinin Batının desteğine de ihtiyacı olduğu inkâr edilemez. Bu konuda ilk adımı bölge ülkelerinin bağımsız olmasıyla eş zamanlı olarak Türkiye atmıştır. Fakat bu adım ne yazık ki hayal kırıklığıyla ciddi bir sekteye uğramıştır. Bu hayal kırıklığı karşılıklıdır. Bölge ülkeleri umdukları yardımı ve desteği görememişken, Türkiyede ne yazık ki arzu ettiği ve öngördüğü yardımı bölgeye sağlayamamıştır. Türkiyenin hayal kırıklığının önde gelen bir sebebi, o dönemde Avrupanın bölgeye karşı tutumu olmuştur. Bölge ülkelerinin bağımsızlıklarını ilan ettikleri dönemde AB bölge gelişmelerine karşı tabiri caizse üç maymunu oynamış, dünyanın bu yöresini kendi bölgeselci bakış açısıyla adeta dışlamış, dönem gelişmelerinin gerektirdiği küreselleşmeyi yakalayamamıştır. Bu dar görüş neticesinde Türkiyenin bölgede yardım ve destek sağlamak istediği dönemde AB, Türkiyenin çabasını değerlendirmemiş ve Türkiyeye destek olmamıştır.

AB yukarıda da belirtildiği üzere bu konudaki tutumunu 2007 itibariyle değiştirmiş, bölgenin farkına varmıştır. Ancak on altı yıl sonra meydana gelen bu tutum değişikliği ne yazık ki yeterli olmamıştır. Yirmi yedi yıldır bağımsız bir biçimde mevcudiyetlerini sürdüren bölge ülkeleri tahmin edilebileceği gibi ilk on altı yılda yönetimsel yapılarını mevcut imkanlar ve ilgi duyan komşular inşa etmiştir ki bugün AB yürürlükteki strateji planıyla bu yapılardaki eksiklikleri açıkça tanımlamış fakat bu eksiklikler meydana gelirken müdahil olmamıştır. AB bölgede jeopolitik çıkar çatışmalarının parçası olmadığı vurgusunu yaparken, bölgede güç merkezlerinin Orta Asya ülkeleri üzerine strateji geliştirdiği ve güçlendiği 16 yıl boyunca bölgede ciddi bir farkındalığa sahip olmamıştır.

AB 2007 sonrası, belki de bu yüzleşmenin sonucunda 2017de adapte edilmiş bir strateji planını yürürlüğe koymuştur. Bu durumun ABnin bölgede kaybettiği yılları telafi çabası olarak mı yoksa dünya güç eksenlerinin bölgeye karşı kazandırdığı ilginin yarattığı farkındalığın sonucu mu olduğu değerlendirmeye açıktır.

Türkiye bugün Doğunun en batısı ve Batının en doğusundadır. Bizim anlayışımızla Türkiye merkez Avrasya olarak tanımlanabilir. Bu da ABnin Orta Asya politikaları inşa ederken Türkiyeyi dışlayamayacağı sonucunu doğurmaktadır. Türkiye ve Orta Asya ülkelerin arasında derin ve çok yönlü jeopolitik, sosyolojik, tarihsel, din ve dil bağları bulunmaktadır. Türkiye bugün, yirmi yedi yıldan sonra Orta Asya politikalarında daha gerçekçi ve istikrarlıdır. Dün olduğu gibi bugün de bölgeye özel önem atfetmektedir. Yumuşak gücü, bölgede kurduğu iyi ikili ilişkiler ve bölge ülkelerinin üye oldukları çatı organizasyonlarla da iyi ilişkiler geliştirerek bunu kuvvetlendirmektedir. Türkiye Orta Asyaya katkı sağlama konusunda AB ile işbirliğinin ve eşgüdümünün öneminin bilincindedir, AB bölgede sürdürebilir stratejiler inşa etme hususunda kararlı ise Türkiye ile işbirliği ve Orta Asyaya açılımında Türkiye ile birlikte hareket etme siyaseti ciddiyetinin ve başarısının göstergesini oluşturacaktır.

[1] The EU and Central Asia: Strategy for a New Partnership. PDF. Brussel: Council of

European Union, May 31, 2007.

[2] "EU Strategy for Central Asia: Council Adopts Conclusions." Consilium. June 19, 2017. Accessed March 28, 2018. http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/06/19/conclusions-central-asia/.

[3] "EU-Central Asia Relations, Factsheet - EEAS - European External Action Service - European Commission." EEAS - European External Action Service. Accessed March 28, 2018. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34927/eu-central-asia-relations-factsheet_en.

[4] "Central Asia Invest Boosting Small Business Competitiveness." European Commission. doi:10.3917/eufor.375.0010.

[5] "Central Asia - International Cooperation and Development - European Commission." International Cooperation and Development. July 27, 2015. Accessed March 28, 2018. https://ec.europa.eu/europeaid/regions/central-asia-0_en.

Yazar Hakkında :

Vuslat Nur Şahin Orta Doğu Teknik Uluslararası İlişkiler ana dal ve Kurumsal Finans yan dal programlarından mezunudur. Halen Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler'de yüksek lisans öğrencidir.

Atıfta bulunmak için: ŞAHİN, Vuslat Nur. 2026. "YİRMİ YEDİ YILIN ARDINDAN ORTA ASYA'DA AVRUPA BİRLİĞİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2018 / 27. Mart 28. Erişim Kasım 11, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/YIRMI-YEDI-YILIN-ARDINDAN-ORTA-ASYA-DA-AVRUPA-BIRLIGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır